

Ludvik Mihelič: Oskrba s pitno vodo v SR Sloveniji v sušnem letu 1985

Milan Natek*

Geografski vestnik, 59, str. 77—89, Ljubljana 1987

Slovenijo uvrščamo med najbolj humidne predele v Evropi, pa nas kljub temu prese- nečajo zelo pogoste suše. Osnovni vzroki zanje so v neenakomerni razporeditvi mesečnih količin padavin med letom, v močnem kolebanju letnih količin padavin, v temperaturnem režimu, stopnji osončnosti, evapotranspiracije in vetrovnosti kakor tudi v številnih drugih pokrajinskih in površinskih značilnostih. Skratka, suše se pojavljajo kot poseben splet številnih meteoroloških prvin, ki jim dajejo posamezne pokrajinske sestavine (relief, kamninska podlaga, pedološke značilnosti, reke s potoki in drugimi vodnimi površinami, talnica itd.) svojstvene poteze z mnogoterimi negativnimi gospodarskimi in drugimi posledicami.

Avtor je v prispevku na osnovi domače literature najprej opredelil sušo kot naravni pojav, ki povzroča najraznovrstnejše motnje v vsakdanjem življenju na prizadetih območjih. Nato podaja podrobnejšo členitev vremena. Obdobje prave poletne suše je zajemal čas med 10. julijem in 25. avgustom, medtem ko je bil od julija do sredine oktobra tudi velik primanjkljaj padavin. Večina slovenskih rek je imela najnižjo gladino v oktobru, ko je nastopila najhujša suša. Tudi talnica, ki hrani številne vire pitne vode, je dosegla najnižjo gladino v oktobru. V tem pogledu je bilo najbolj kritično v Celjski kotlini in na spodnjem Ptujskem in Krškem polju, mnogo manj pa je bila prizadeta talnica v Pomurju in na Brežiškem polju.

V prispevku je orisana današnja oskrba s pitno vodo v Sloveniji, kjer ima vodovodno napeljavo že 92 % stanovanj oziroma gospodinjstev. Čeprav je gostota našega vodovodnega omrežja zadovoljiva (382 m

vodovodnih napeljav na km²), pa ne moremo biti povsem zadovoljni z vodno oskrbo. Prevladujejo namreč krajevni vodovodi, ki so mnogo prej in močnejše kot regionalni podvrženi naglim vremenskim in hidrološkim spremembam in nihanjem.

V študiji je predstavljena oskrba s pitno vodo v Sloveniji v letu 1985, zlasti še v poletnih in jesenskih sušnih mesecih. Podrobneje so prikazana območja, kamor so vodo dovažali s cisternami. V začetku oktobra je imelo zadostne količine pitne vode samo 14 občin v SR Sloveniji. Zaradi pomanjkanja pitne vode so bile najbolj prizadete pokrajine: Kras, Brkini, Koprsko Primorje, Trnovski gozd, Banjšice, Notranjsko, Kočevsko, Bela in Suha krajina, deli spodnjega slovenskega Posavja, Haloze, delno tudi Slovenske gorice in hribovsko zaledje Celjske kotline. Potemtakem so poleg kraških območij največje pomanjkanje pitne vode čutili v hribovskih predelih in v območju terciarnega subpanonskega gričevja. Sredi oktobra 1985. leta so vozili vodo v 225 krajevnih skupnosti, in sicer vsak dan po 3000 m³. Po podatkih Zavoda SR Slovenije za statistiko je znašala skupna škoda, ki jo je povzročila suša v Sloveniji leta 1985, 203.066.000 din, od tega v zasebnem sektorju 193.468.000 din (ali 95,3 %).

Študija, ki je opremljena z dokumentacijskim statističnim gradivom, nas ponovno opozarja, da smo na sušo in njene posledice premalo pripravljeni. Da bi v prihodnje zmanjšali njene učinke in prene-katere negativne posledice v gospodarstvu, bo treba še marsikaj urediti na področju vodnega in komunalnega gospodarstva, razmisliti pa tudi o smotrnejši razmestitvi tistih gospodarskih vej, ki v svojem tehnološkem procesu potrebujejo in trošijo velike količine dragocene vode.

Vladimir Bračič: Pozeba vinogradov in sadovnjakov pozimi 1985

Milan Natek*

Časopis za zgodovino in narodopisje, 58, N. V. 23, str. 21—26, Maribor 1987

Sredi zime 1985. leta so imeli vzhodni obrobní predeli Slovenije, ki so pod vplivi subpanonskega podnebja, izredno mrzlo vreme. Razgibana vremenska situacija, za katero je značilna menjava toplejših obdobji s hladnejšimi in celo z ekstremno nizkimi temperaturami, daje celotni subpanonski Sloveniji svojstvene poteze v njeni klimatski zasnovi in podobi. Številnim tamkajšnjim specifičnim podnebnim značilnostim so se prilagodile kulturne rastline, med katerimi imajo vinska trta in sadna drevesa vidno gospodarsko vlogo skozi zadnja stoletja.

Avtor v svoji zanimivi in aktualni študiji najprej prikaže podnebne zahteve, ki jih terjata sodobno vinogradništvo in sadjarstvo. Nato podrobneje osvetli vegetacijski cikel, ki je med drugim tudi neposredno odvisen od razmerja med osončenjem, temperaturami in razporeditvijo padavin. Ob tem ugotavlja, da imajo domala vsa območja subpanonske Slovenije — to je svet od Lendavskih in Slovenskih goric prek Haloz in Bizelskega pa vse tja do Bele krajine — izjemno ugodne toplotne razmere za gojenje žlahtnejših sort vinske trte.

Osrednji del Bračičeve študije je namenjen podrobnejši analizi gibanja dnevnih temperatur zraka med 5. januarjem in 20. februarjem 1985. Razčlenitev terminskih in povprečnih dnevnih temperaturnih podatkov za navedeno obdobje je bila napravljena za severovzhodno Slovenijo na podlagi zbranih podatkov za sinoptične postaje Jeruzalem, Lendava in Turški Vrh. Za obravnavano obdobje sta bila namreč značilna dva dolgotrajnejša vdora izjemno mrzlega zraka (od 6. do 20. januarja in od 8. do 22. februarja) z vmesno močno otoplitvijo, ko so bile najvišje dnevne temperature med 12 in 15 °C. Menjava hudega januarskega in februarskega mraza z nenadno visoko otoplitvijo, ki je sprožila kroženje prehrablenih sokov pri vinski trti kakor tudi v sadnem drevju, in ponovne večdnevne ohladike z izjemno nizkimi temperaturami (od -16 °C v Jeruzalemu do -24 °C v Lendavi, in sicer 13. 2. 1985) so povzročile na vinski trti, grmičevju in mladem sadnem drevju katastrofalno pozebo. Ta je zajela 11 000 ha vinogradov in 6 000 ha sadovnjakov. Škoda je bila ocenjena na 13 milijard dinarjev.

Močni nalivi v neurju 12. 8. 1980 so povzročili tudi zemeljske usade. Na sliki je tak primer iz vinograda v Jarenenskem dolu. (Foto: France Bernot)

* Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana.

* Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana